

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำ ระดับความสามารถในการบริหาร หอผู้ป่วย และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำกับความสามารถในการบริหารหอผู้ป่วย ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นพยาบาล ที่ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลรัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถาม ลักษณะความเป็นผู้นำ และแบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารหอผู้ป่วย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

ประชากร

ลักษณะประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหอผู้ป่วย ของโรงพยาบาลรัฐบาล ซึ่งมีจำนวนเพียงตั้งแต่ 400 เพียงขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
 - 1.1 โรงพยาบาลศิริราช
 - 1.2 โรงพยาบาลรามาธิบดี
2. สังกัดกระทรวงกลาโหม
 - 2.1 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
 - 2.2 โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า
 - 2.3 โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช
3. สังกัดกระทรวงมหาดไทย คือ โรงพยาบาลตำรวจ

4. สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
 - 4.1 โรงพยาบาลราชวิถี
 - 4.2 โรงพยาบาล เลิดสิน
5. สังกัดกรุงเทพมหานคร
 - 5.1 โรงพยาบาลวชิรพยาบาล
 - 5.2 โรงพยาบาลกลาง
6. สังกัดสภากาชาดไทย คือ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ พยาบาลที่ทำหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย ในปี พ.ศ. 2528 โดยมีเตียงรับผู้ป่วยอยู่ในความรับผิดชอบไม่ต่ำกว่า 25 เตียง และได้ปฏิบัติงานในหน้าที่นี้มาไม่น้อยกว่า 1 ปี รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหัวหน้าหอผู้ป่วยที่เป็นประชากร จำแนกตามโรงพยาบาล

โรงพยาบาล	จำนวน หัวหน้าหอผู้ป่วย (คน)
โรงพยาบาลศิริราช	66
โรงพยาบาลรามาธิบดี	18
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า	15
โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า	14
โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช	12
โรงพยาบาลตำรวจ	15
โรงพยาบาลราชวิถี	21
โรงพยาบาล เลิดสิน	13
โรงพยาบาลวชิรพยาบาล	18
โรงพยาบาลกลาง	12
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	20
รวม	224

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแยกเป็นแบบสอบถามลักษณะความ เป็นผู้นำ และแบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารของผู้ป่วย

การสร้างแบบสอบถามลักษณะความ เป็นผู้นำ ผู้วิจัยดำเนินการ เป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ ภาวะผู้นำ และประเภทต่าง ๆ ของผู้นำ ทั้งในแง่การบริหารงานทั่ว ๆ ไป และเฉพาะการบริหารทางการพยาบาล ซึ่งมีผู้รู้ให้ความหมาย และแนวคิดไว้มากมาย จากนั้นจึงกำหนดลักษณะความ เป็นผู้นำที่ต้องการศึกษาออกเป็น 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบอิตตาธิปไตย และแบบปล่อยตามสบาย

2. กำหนดสถานการณ์ในแบบสอบถาม โดยยึดลักษณะความ เป็นผู้นำ 3 แบบที่ต้องการ ศึกษา และเป็นสถานการณ์เกี่ยวข้องกับงานที่หัวหน้าผู้ป่วยต้องปฏิบัติ ในฐานะผู้บริหารระดับต้น และในฐานะผู้ร่วมงานคนหนึ่งของแผนกการพยาบาล ซึ่งจะครอบคลุมการปฏิบัติงานในฐานะที่ เป็นผู้นำ เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ร่วมงาน เป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ

3. สถานการณ์ที่สร้างขึ้นมีจำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบเกี่ยวกับลักษณะความ เป็นผู้นำให้เลือก 3 คำตอบ แต่ละคำตอบจะแสดงถึงลักษณะความ เป็นผู้นำแบบใดแบบหนึ่งตาม ลักษณะความ เป็นผู้นำที่ต้องการศึกษา

4. การหาความตรงตาม เนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการบริหาร จำนวน 3 ท่าน และเชิญเป็นผู้ประเมินค่าความตรงของแบบสอบถามลักษณะความ เป็นผู้นำ จากนั้นผู้วิจัยจึงปรับปรุง แก้ไข ตามที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกประการ

5. การทดลองใช้แบบสอบถาม ก่อนการนำไปใช้จริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไป ทดลองใช้กับพยาบาลที่ทำหน้าที่หัวหน้าผู้ป่วยของโรงพยาบาลสระบุรี ซึ่งไม่ได้เป็นประชากร จำนวน 25 คน เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง แล้วจึงนำมาแก้ไข ปรับปรุง ก่อนการนำไปใช้จริงต่อไป

การสร้างแบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารหอผู้ป่วย ผู้วิจัยดำเนินการ เป็น
ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับขอบ เขตหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหอผู้ป่วย ประกอบ
กับการพิจารณาถึงการปฏิบัติงานจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ทำให้สามารถแยกการปฏิบัติงานออก
ได้เป็น 3 ด้าน คือ

- 1.1 ด้านการพยาบาลผู้ป่วย (Patient Care)
- 1.2 ด้านการบริหารบุคลากร (Staff Management)
- 1.3 ด้านการบริหารงานตามนโยบายขององค์กร (Administration)

2. กำหนดสถานการณ์ซึ่งเกิดขึ้นจริงบนหอผู้ป่วย และเป็นงานในความรับผิดชอบของ
หัวหน้าหอผู้ป่วย โดยยึดการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน ที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ประเมินได้ว่าหัวหน้า
หอผู้ป่วยแต่ละคนปฏิบัติงานนั้น ๆ อย่างไร

3. สถานการณ์ที่สร้างขึ้นมีจำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วย 4 คำตอบ ไม่มี
คำตอบใดผิดหรือถูก หากแต่ละคำตอบจะแสดงถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานก่อนหลังแตกต่างกัน

4. การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิ
ทางการบริหารการพยาบาลและการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งสิ้น 7 ท่าน และเชิญเป็นผู้ประเมิน
ค่าความตรงของแบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารหอผู้ป่วย หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการ
ปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทุกประการ

5. การทดลองใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพยาบาลที่ทำ
หน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลสระบุรี ซึ่งไม่ได้เป็นประชากร จำนวน 25 คน จากนั้นจึง
นำแบบสอบถามไปทดสอบหาค่าความเที่ยง โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนของฮอยท์ (Hoyt's
Analysis of Variance) ¹ ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.33 เพราะ
แบบสอบถามมีจำนวนน้อยเพียง 15 ข้อเท่านั้น และผู้วิจัยยังได้ปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่พบ
จากการทดลองใช้ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริงอีกด้วย

¹ ประคอง กรรณสูต, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (ปฐมธานี : บริษัท
ศูนย์หนังสือ ดร.ศรีสง่า จำกัด, 2529), หน้า 44 - 45.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสอบถามที่แจกไปจำนวนทั้งสิ้น 224 ชุด ได้รับคืน 187 ชุด ในจำนวนนี้เป็นแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จำนวน 18 ชุด ดังนั้นประชากรที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วนคือ 169 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลรวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนน

1.1 แบบสอบถามลักษณะความเป็นผู้นำ ไม่ว่าจะเลือกตอบคำตอบใดก็ตามจะได้ 1 คะแนน โดยคะแนนรวมของแต่ละคนจะมีเพียง 25 คะแนนเท่านั้น จากนั้นจึงรวมคะแนน โดยแยกออกตามลักษณะความเป็นผู้นำแต่ละแบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบอัคราธิปไตย และแบบปล่อยตามสบาย จะบอกได้ถึงความแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างในการแสดงออกถึงลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 3 แบบ

จากนั้นจึงคำนวณคะแนน เป็นค่าร้อยละ ถ้าผู้ใดได้ค่าคะแนนลักษณะความเป็นผู้นำแบบใดแบบหนึ่งเกินร้อยละ 33.33 ถือว่ามีแนวโน้มที่จะมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบนั้น ๆ เพราะทุกคนมีโอกาสเท่า ๆ กันที่จะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำทั้ง 3 แบบ ส่วนกรณีที่ได้ค่าคะแนนของลักษณะความเป็นผู้นำแบบใดก็ตามใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจัดไว้เป็นกลุ่มที่มีทั้ง 2 แบบรวมกัน

1.2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารหอผู้ป่วย ตรวจสอบว่าคำตอบตรงกับเกณฑ์ระดับความสำคัญที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในระดับใด ถ้าตรงกับข้อที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 จะได้ 4 คะแนน อันดับที่ 2, 3, 4 จะได้ 3, 2, 1 คะแนน ตามลำดับ จากนั้นจึงรวมคะแนนแล้วปรับคะแนนให้อยู่ในระดับ 1 - 4 เพื่อแยกระดับความสามารถในการบริหารงานหอผู้ป่วยออกเป็น 3 ระดับ คือ 1 - 2 เป็นระดับความสามารถต่ำ มากกว่า 2 - ไม่เกิน 3 เป็นระดับความสามารถปานกลาง มากกว่า 3 ขึ้นไป เป็นระดับความสามารถสูง

2. เสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของประชากร โดยการหาค่าร้อยละ

3. คำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของ ลักษณะความเป็นผู้นำ และความสามารถในการบริหารหอผู้ป่วย ดังนี้

3.1 คำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตร ¹

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยคะแนนของประชากร

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนที่เป็นประชากร

3.2 คำนวณค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร ²

$$S.D. = \sqrt{\frac{\Sigma f (X - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

f แทน ความถี่ของชั้นต่าง ๆ

X แทน คะแนนของประชากร

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนประชากร

N แทน จำนวนคนที่เป็นประชากร

$\Sigma f(X - \bar{X})^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างความถี่ของแต่ละ ชั้นคะแนนกับผลต่างของคะแนนกับคะแนน เฉลี่ย

¹ ประคอง กรรณสูตร, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 40.

² สมชาย สุพันธ์วิช, หลักชีวสถิติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 90.

4. เสนอคำร้อยละของกลุ่มลักษณะความเป็นผู้นำ และระดับความสามารถในการบริหารของผู้ป่วย

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำกับความสามารถในการบริหารของผู้ป่วย เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ด้วยสถิติทดสอบ The Fisher Exact Test โดยใช้สูตร ¹

$$P = \frac{(A+B)! (C+D)! (A+C)! (B+D)!}{N! A! B! C! D!}$$

เมื่อ P แทน ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่ต้องการทดสอบ
 A, B, C, D แทน ความถี่ของข้อมูลซึ่งจัดอยู่ในตาราง 4 ช่อง
 N แทน จำนวนประชากร
 A + B แทน จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 1
 C + D แทน จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 2

ในการทดสอบผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า

H_0 : ลักษณะความเป็นผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการบริหารของผู้ป่วย

H_1 : ลักษณะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการบริหารของผู้ป่วย

โดยกำหนดระดับนัยสำคัญให้ $\alpha = .05$

ถ้าหากค่า P ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า α ที่กำหนดไว้ ก็จะตัดสินใจรับ H_0
 แต่หากค่า P ที่คำนวณได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ α ก็จะปฏิเสธ H_0 รับ H_1

¹วรรณภา ปุรณโชติ, สถิตินันพาราเมตริกในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์

(กรุงเทพมหานคร ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 90 - 93.

6. คำนวณค่าที่ (t - test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการบริหารหอผู้ป่วยระดับสูงและระดับปานกลาง ในกลุ่มที่มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยใช้สูตร ¹

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

เมื่อ t แทน อัตราส่วนวิกฤติของข้อมูลที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน

\bar{X}_1 , \bar{X}_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของข้อมูลกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

S_1 , S_2 แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

n_1 , n_2 แทน จำนวนคนในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

¹Monroe, The Calculator Company, Operating Instructions Model 1930 Electronic Display Calculator for Statistics (New Jersey : Litton Business System, Inc., 1974), p. 22.